

Postanowienie z dnia 15 marca 2000 r.

II UKN 4/00

Nie jest dopuszczalna droga sądowa w sprawie z powództwa ubezpieczonego przeciwko organowi rentowemu o sprostowanie protokołu wypadkowego. Sprawa taka podlega przekazaniu do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 464 § 1 zdanie drugie KPC.

Przewodniczący SSN Zbigniew Myszk, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Beata Gudowska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 15 marca 2000 r. na posiedzeniu niejawnym sprawy z wniosku Piotra K. przeciwko Fabryce Obuwie „A.” S.A. w S. i Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. o ustalenie wypadku przy pracy, na skutek kasacji organu rentowego od postanowienia Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Koszalinie z dnia 19 sierpnia 1999 r. [...]

p o s t a n o w i ł:

o d d a l i ć kasację.

U z a s a d n i e n i e

Powództwo o ustalenie, że zdarzenie z dnia 17 maja 1997 r. było wypadkiem przy pracy Piotr K. skierował przeciwko Fabryce Obuwia S.A. w S., która w dacie wypadku była “nieuspołecznionym zakładem pracy”, oraz - w wyniku dopozwania - przeciwko Oddziałowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w S.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Słupsku w pkt I wyroku z dnia 21 maja 1999 r. oddalił powództwo w stosunku do pozwanej Fabryki po stwierdzeniu braku interesu prawnego powoda do występowania przeciwko niej jako nie ponoszącej odpowiedzialności z tytułu wypadku zaistniałego u poprzednika. Powództwo przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Sąd Rejonowy, w pkt II wyroku, przekazał na zasadzie art. 464 § 1 KPC do rozpoznania Oddziałowi Zakładu Ubez-

pieczeń Społecznych w S. jako organowi właściwemu w sprawach świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Zażalenie Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w S., wniesione od orzeczenia w pkt II wyroku, Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Koszalinie oddalił postanowieniem z dnia 19 sierpnia 1999 r.

Kasację od tego postanowienia złożył Oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, opierając ją na podstawie naruszenia prawa materialnego - przepisów art. 32 ust. 2 pkt 1 oraz 39 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.- cytowanej jako "ustawa wypadkowa") oraz przepisu regulującego postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - art. 464 § 1 KPC. Skarżący wniósł o "zmianę postanowienia oraz II pkt wyroku Sądu Rejonowego przez oddalenie powództwa wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych".

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pracownik może - bez dochodzenia świadczeń należnych z ustawy wypadkowej - wystąpić na podstawie art. 189 KPC z pozwem o sprostowanie protokołu powypadkowego i ustalenie, że sporne zdarzenie było wypadkiem przy pracy, albo że uznany już wypadek nastąpił w okolicznościach innych niż to wskazano w protokole powypadkowym, ewentualnie, że przyczyną wypadku nie były okoliczności wyłączone odpowiedzialność zakładu pracy za jego skutki. Przez żądanie ustalenia faktów powód zdąża tą drogą do ustalenia istnienia prawa do żądania świadczeń przysługujących z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w rozmiarze, którego nie można określić ani przewidzieć w chwili wniesienia powództwa. W konsekwencji, uwzględnienie powództwa powoduje ustalenie prawa powoda, ze zobowiązaniem pozwanego do świadczeń należnych w przyszłości (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 1994 r., II PZP 1/94, OSNAPiUS 1994 nr 6, poz. 96).

W rozpoznawanej sprawie, w wyniku dopozwania przez Sąd Rejonowy na zasadzie art. 194 § 2 KPC, wskutek stwierdzenia braku legitymacji biernej pozwanej Fabryki Obuwia i w przekonaniu, że - jako nieuspołeczniiony zakład pracy - nie jest zobowiązana do świadczenia na rzecz powoda, powództwo o ustalenie wypadku przy pracy zostało skierowane przeciwko ZUS. Organ ten odpierał powództwo twierdzeniem o braku swojej odpowiedzialności z tytułu wypadków zaistniałych przy pracy

w zakładach uspołecznionych i kwestionował skierowanie przeciwko niemu żądania ustalenia na podstawie braku interesu prawnego powoda (art. 189 KPC). Także jako strona skarżąca ZUS twierdził, że powód nie ma interesu prawnego w uzyskaniu ustalenia wypadku przeciwko niemu jako pozwanemu. Twierdzenie to jest trafne, z tym tylko, że skarżący pomija w nim to, że ustalenie wypadku przy pracy należy do jego właściwości jako organu administracyjnego ustalającego przesłanki istnienia prawa do świadczeń z ubezpieczenia. Jest tak dlatego, że w myśl art. 39 ustawy wypadkowej spory o świadczenia przysługujące od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych podlegają rozpatrzeniu w trybie określonym dla rozpatrywania odwołań od decyzji w sprawach emerytur i rent. Postępowanie w tych sprawach regulowane jest przepisami działu III kodeksu postępowania cywilnego (art. 459 – 477^{14a}). Interes prawny wykazywany przy okazji domagania się świadczeń należnych nie od pracodawcy, ale od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, sprowadza się wyłącznie do zaspokojenia ich w drodze decyzji właściwego organu rentowego. Powód nie może więc domagać się ustalenia prawa do świadczeń należnych od instytucji ubezpieczeń społecznych, a może tylko domagać się ich spełnienia (por. np. uzasadnienia orzeczeń Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1985 r., II CR 302/84, OSNCP 1986, Nr 10, poz. 155 i z dnia 5 czerwca 1991 r., III CZP 43/91, OSNCP 1992, Nr 1 poz. 12).

Podstawą zaskarżonego orzeczenia nie był jednak brak interesu prawnego w wytoczeniu powództwa przeciwko ZUS, ale stwierdzenie przez Sąd niedopuszczalności drogi sądowej i orzeczenie w myśl art. 464 § 1 KPC. Orzeczenie to uwzględnia fakt, że w przypadku powództwa o ustalenie wypadku przy pracy, wytoczonego przeciwko ZUS, zachodzi niedopuszczalność drogi sądowej, przenosząca się na spory o ustalenie stosunku prawnego lub prawa, z którego wynika obowiązek świadczenia (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 2 maja 1950 r., Ł.C. 373/50, OSN 1951 nr 1, poz. 8; wyrok z dnia 6 grudnia 1966 r., III PRN 74/66, OSPiKA 1967 nr 7-8, poz. 193; wyrok z dnia 4 listopada 1972 r., I PR 344/71, OSNCP 1972 nr 5, poz. 89). Jako sprawy cywilne w ujęciu art. 1 KPC spory o świadczenia z ubezpieczenia społecznego uzyskują drogę sądową dopiero dla wniesionego w trybie art. 477⁸ KPC odwołania wnioskodawcy od decyzji wydanej w wyniku tego postępowania (bądź przy zaniechaniu wydania decyzji we właściwym czasie), natomiast do czasu wyjaśnienia podstawy prawnej i faktycznej wniosku przed organem rentowym i zakończenia postępowania administracyjnego wydaniem decyzji, zachodzi przeszkoda rozpoznania ich przez sąd.

O niedopuszczalności drogi sądowej dla rozpoznania roszczeń zgłaszanych po raz pierwszy przed sądem i nie rozpoznanych przez organ rentowy decyduje art. 2 § 3 KPC, a o orzeczeniu sądu w tym zakresie rozstrzyga art. 464 § 1 zdanie drugie oraz art. 477¹⁰ § 2 KPC; niedopuszczalność drogi sądowej nie powoduje więc odrzucenia pozwu, lecz przekazanie sprawy do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych.

W konsekwencji, przy rozpoznaniu kasacji Sąd Najwyższy nie zajmował się - istotnym tylko z punktu widzenia interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie - problemem, który z pozwanych podmiotów jest zobowiązany do świadczeń, albowiem decyzja ZUS w tym zakresie będzie mogła być poddana kontroli Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, który w postępowaniu toczącym się od początku i na zasadach procesu cywilnego rozstrzygnie samodzielnie o wszystkich kwestiach związanych z prawem do świadczeń.

Postanowienie opiera się na przepisie art. 393¹² KPC.

=====